

Edice a materiály

4 TEXTY PRO FILM

Ludvík Toman

V setmělém pokoji stojí psací stůl, na němž jsou v nepořádku poházeny různé papíry, zatížené těžítkem – skleněnou koulí.

Mimo to na stole leží kalamář, stojánek s pery atd.

Stůl má několik zásuvek.

Někdo se pokouší vstoupit do pokoje, ale dveře jsou zavřeny.
Zkouší otevřít klíčem, pak jiným, až se mu konečně podaří odemknout.

Otevírá opatrně a tiše za sebou zavře.

Chvíli stojí, pak rozsvítí slabou kapesní svítilnu a posvítí jí na stůl.
Blíží se po špičkách ke stolu, svítí na papíry, nedotkne se jich, ale pokouší se otevřít zásuvky, které jsou zamčeny.
Vytáhne z kapsy svazek klíčů a vyzkouší jich několik, než otevře jednu zásuvku.
Je prázdná.
Zasune ji, zamkne, a po několika pokusech otevře druhou.

Ze zásuvky se vyhrne množství mýdlových bublin, které obalují muže, jenž se pod jejich jemnými doteky pomalu zvětšuje a stává se průhledným, až vyplní celý prostor pokoje, a jeho obrysy jsou jen zcela slabě vidět.

V jeho nitru pomalu vystupuje obraz krajiny ve stylu romantických malířů, s vysokým skalním útesem uprostřed, s balvanitou pasekou v popředí a s lesy v pozadí a po stranách. Vlevo na obraze slunce právě zapadlo, ale jeho záře se dosud rozlévá po obloze.

V poměru k rozměrům pokoje všechny podrobnosti obrazu mají miniaturní měřítko.

Obraz krajiny se zvolna upřesňuje.

Na skále stojí muž, který se zastřelí ranou do hlavy a padá z útesu, otáčeje se při pádu a dopadá jako kuželka, jež se od mýtiny prkenně odráží, než zůstane v trsech trávy ležet.
Vtom vyrazí ze skály nepřetržitý proud koní.
Jsou vyhublí, až je jim vidět žebra, oči vystupují z důlku, bělmo je zkrvavělé, a vyzáblé, odchlíplé nozdry jim pleskají nad žlutými zařatými zuby.
Na jejich kůži jsou přisáty obrovské masařky, které občas vyletují, vyrušeny úderem ocasu a zase se vrací na totéž místo, aby se znovu přisály.

Koně se ženou přes kuželku, která se tím množí, takže za chvíli naplňuje mýtinu množstvím kuželek, jež poskakují pod kopyty koní.

Vzadu, jakoby přilepen na obloze, ale přesně od ní oddělený, se objeví čtvercový obraz. Jeho celkový tón je hnědý.

Na obraze je chodba se dvěma jednokřídlými dveřmi.

Její podlaha je pokryta dlaždicemi.

Ze dveří napravo vyjde tiše dívka v dlouhém, bílém, nočním úboru a s pestrým šátkem na ramenou.

Drží v ruce svíci v porcelánovém svícnu.

Rozhlédne se, opatrně za sebou zavře dveře a pomalu přejde ke dveřím nalevo, které tiše otevírá, stále se ohlížejíc, a vejde do nich.

V okamžiku, kdy se obraz objeví, kobyly rázem nehybně strnou v těch pozicích, v jakých právě byly a začínají se pomalu rozkládat, totiž: proměňovat v klubko hadů, stále zřetelnější, dosud však zachovávající tvary koně.

Obrys muže zatím úplně zaniká.

Když dívka vešla do dveří, tvary koní se pozvolna zkreslují, hadi se od sebe oddělují, až se konečně pomalu rozlézají, zaplavující na chvíli celou krajinu, kterou provrtávají svými těly, takže zem je dokonale rozrytá.

Z nebe, které je nyní úplně tmavé, se odlupují a padají písmena E, z černého, jemně světlujícího plechu.

Zasekávají se do země a do těl hadů, kteří před nimi prchají nebo zůstávají nehybně ležet.

Celá krajina se zmenšuje a zkresluje, až přejde do velkého skleněného těžítka, ležícího na stole jako na začátku.

Zleva přijde hoch, zatřepe těžítkem, obrátí je a postaví znova na stůl.

V krajině v kouli víří plno malých bílých částíček představujících sních, který se pomalu ukládá zpátky na krajinu; hoch se na to upřeně dívá.

Statistika vymírání Indiánů tancuje válečný tanec – řev.

Uzavírá kruh, který se nejdříve pomalu, ale čím dál tím rychleji otáčí.

Přesnost mizí.

Otáčející se změť.

Uprostřed vyrůstá slunečnice.

Slunečnice se otáčí po směru všeobecného pohybu.

Ozývá se štěkání psa.

Přiběhnou dětské nohy, pronásledované psem.

Nohy začnou obíhat po kruhu, vytvořeném Indiány, kteří zatím zmizeli.

Slunečnice se otáčí za dětskýma nohama.

Chvilí není jisto, zda uprostřed kruhu je slunečnice nebo vodotrysk, z něhož vylétají žiletky.

Scéna neustále mění syté barvy.

Ustupuje do pozadí.

(Byla pozorována oknem.)

Odraz v okně: kávový automat – syčící pára.
 Na skle okna naskakují puchýře.
 V jednom puchýři je vidět zmenšený obraz vodotrysku s vyletujícím žiletkami.
 Žiletka se pohybuje po vnitřní stěně puchýře.
 Jedna z žiletek prořízne puchýř.
 Jeho obsah vyteče – vodotrysk zmizí.
 V jiném puchýři je hlava dívky, na jejíchž rtech sedí motýl (Elida).
 Ve všech ostatních puchýřích jsou hlavy pana Giletta.
 Otáčejí se k hlavě dívky.
 Puchýře pomalu schnou a svrašňují se.
 Všechny hlavy se směšně kroutí.
 Za sklem je stále vidět štěkajícího psa, honícího dětské nohy, a ve středu kruhu otáčející se slunečnici nebo vodotrysk se žiletkami.
 Seschlé puchýře opadávají v šupinkách a celé sklo se nakonec lehce rozeschne a jemně rozpadne.¹⁾
 Šupinky padají ve víru.
 Třou se a vydávají jemný zvuk, jako když se potichu o sebe brousí nože.
 Nový obraz, osvětlený zpočátku jen letmo, jakoby reflektory auta v zatáčce:
 Korunovační klenoty leží na černém sametovém polštáři, lemovaném zlatem.
 Šupinky padají na polštář a tvoří tu hustou vysokou vrstvu.
 Polštář se otřeše a po jedné straně praskne.
 Ze štěrbin vyleze nejdříve několik seschlých stébel sena.
 V seně vykukne bílá myš.
 Na ni a na trhlinu dopadne několik šupinek.
 Myš zmizí.
 Po chvíli se z trhliny vyhrne množství bílých myší, které bezhlavě utíkají a mizí.
 Polštář tím splaskne, ale jeho sametové stěny jsou dosud podepřeny čímsi tvrdým, snad nějakými krystaly nebo konstrukcí.
 Z trhliny, která se přibližuje, až vyplní celý pohled, vycházejí lidé s pohyby automatů.
 (Jsou oblečeni v žaketech.)
 Jdou dopředu, ale jejich hlavy s nehybnými tvářemi jsou obráceny dozadu.
 Jdou stále jedním směrem, ale jejich strnule otevřené oči jim nejsou nic platny, neboť

1) Strojopisná verze tohoto textu, která pochází z archivu Františka Šmejkalů (viz poznámka 8 úvodní studie), je až do tohoto místa takřka identická s verzí publikovanou ve 4 textech pro film. Dále se však odlišuje:

„Je možno cítit zápach levného voňavého mýdla.

Vzniklé šupinky padají ve víru.

Chumáč šupinek bere na sebe různé podoby.

Jsou to: zkřížené ženské nohy, hrozny banánu, nakonec se z jejich středů různé šupiny k sobě přikládají až utvoří mnoho malých cibulek, z nichž počnou vyrůstat jelení parohy.

Po parohách jsou rozvěšeny medailonky s Pannou Marií stojící na srpku měsíce.

Padající cibulky se konečně zachycují na měkkém polštáři, který na některých místech krystalizuje.

Medailonky nárazem opadávají a rozstříkují se jako kapky deště.

Přistupuji k polštáři, sbírám zbytky medailonků, sestavuji z nich na dlani jeden, dívám se naň a v rozpácích se červenám.“

hledí dozadu, takže klopýtají, padají znovu a znovu a opět se zvedají, krácejí s rozevřenou náručí, jakoby se jejich zadní strana hlavy dívala dopředu vzhůru.

Při každé nerovnosti půdy opakují se nové pády a vstávání.

Jeich hlavy při dopadu na zem vydávají křaplavý zvuk sdrátovaných hliněných hrnců.

Proměna

Vysoká zeď, s velkými vraty, jež se zdají být pod tlakem nějaké nesmírné síly: jsou zabezpečena trámy, aby se nemohla otevřít.

Před vraty si hraje dítě – staví si něco z písku.

Dokončuje svou stavbu, chvíli se na ni dívá, pak se počne rozhlížet kolem, jakoby hledalo něco, čím by stavbu zakončilo.

Spatří klín, který podepírá střední trám vrat, vstane, jde k němu, snaží se jej vytáhnout, ale nejde to.

Vezme tedy svou lopatku a vztekle jí počne hrabat kolem klínu, přičemž stále zkouší, zda se již neuvolnil.

Konečně se mu podaří jej vytáhnout.

S uspokojením jde opět k hromádce písku a chce nějak klín připojit ke své stavbě.

Uvolněný trám zatím pomalu ujíždí a jeho spodní konec se přibližuje ke kupě písku.

Dítě jej zpozoruje, až když mu počne bořit jeho stavbu.

Chvíli se na to nechápavě dívá, pak pochopí oč jde, sebere si svou lopatku a tiše, provinně odběhne.

Je slyšet slabé křaplavé úderý na zeď a pak silnější úder na vrata.

Proměna

Lidé přicházejí k dlouhé zdi, v níž jsou zavřená vrata.

Naráží na ni, vrátí se o několik kroků, a znova na ni naráží jako mouchy na okenní sklo.

Vrata se zvolna otvírají.

Jeden z lidí narazí na otvírající se vrata, upadne, vstane, ustoupí několik kroků a znova jde směrem proti vratům, jako by očekával nový náraz.

Vrata se však zatím otevřela, takže jimi člověk vrávoravě projde a po něm několik dalších, kteří předtím narazili na zeď, až konečně mnoho lidí s obrácenými hlavami prochází dřevěnými vraty.

Průhled vraty:

Do dálky se táhnou řady prostřených stolů s bílými ubrusy.

Někde jsou dosud talíře na sebe narovnané, jako by byly teprve připraveny k prostírání.

Nahoře poletuje orel z amerického znaku a drží ve spárech ozdobný nápis:

Dutinka pro každý tabák

Zimní, noční krajina bez sněhu.

(Okraj města, avšak domy nejsou tu vidět.)

V pozadí je možno rozeznat obrysy stromů proti světlejšímu nebi.

Vpředu lesknoucí se dlažba.

Vpravo vzadu dlážděná silnice, mizící v temnotě.

Klid je pochvíli přerušen vzdáleným zazvoněním, které se prodlužuje v chvějivě znící tón.

Tento zvuk se několikrát opakuje, hned blíže, hned vzdáleněji.

Vydávají jej hladké, ve tmě zlatě svítící vidličky, které shora dopadají na zem tak prudce, že jejich pád není vidět, a zabodávají se do dláždění.

Po dopadu osmé vidličky nastane na chvíli zlověstné ticho.

Z dálky sem téměř nepozorovatelně zaznívá napjatý hluk velkoměsta.

Místa, kde jsou vidličky zabodnuty, se nebezpečně zapalují a nabíhají.

Zblízka je vidět, že každá vidlička přibodla k zemi útržek papíru.

Je na nich cosi napsáno, dokonce se chvílemi zdá, jako by už bylo možno rozeznat jednotlivá slova, ale útržek, vlivem stále se zvětšujícího nádoru, který vyvolalo bodnutí, rychle vzplane a zanechá po sobě jen černý popel, který ještě malou chvíli žhne.

Slova žhnou na zuhelnatělém útržku o něco déle než papír, který je nakonec roznesen větrem.

To se opakuje téměř současně u všech vidliček.

Při pohledu z dálky se nádory zprvu podobají normálním zduřeninám, navrchu zarudlým.

Teprve později, když se zvětšují, je vidět, že jsou to jakési vrstevnicovité pahorky, podobné plastickým mapám, nádherně vybarveným, od nejtemnější červeně vrcholku, nabíhajícího téměř do modra, přes žluť, až k lesklé šedi dláždění, které se ztrácí v temnotách.

Nádory jsou už tak velké, že jejich spodní vrstvy splývají se sousedními.

Když poslední papír dohořívá, je v nejasném hluku města zřetelně slyšet řetěz rychle za sebou následujících výbuchů, které mohou být způsobeny vzdalujícím se motocyklem, ale právě tak mohou být ve tmě pokládány za střelbu kulometu.

Vpravo, na konci dlážděné silnice, je silueta přízemního domku.

Oknem je vidět osvětlené světnice.

Místnost je vyplněna hromadou modře smaltovaných bábovkových forem, které u stěn stoupají až téměř ke stropu.

Jsou na sebe velmi pečlivě narovnány, ale tím, že všechny nejsou stejně velké, vzniká přece jen jistý nepořádek.

Ze světnice je občas slyšet hluboký výdech.

Ozve se vzdálený hluk, jako by se cosi sesulo.

Byl způsoben zhroucením se všech pahorků s vidličkami.

Spousta ještě žhnoucích zbytků víří vzduchem; jen vidličky trčí v prostoru stále na svých místech a stále svítí v okolní temnotě.

Jejich hroty však nyní tak změkly, že jsou od sebe roztaženy a roztřepeny, činíce spíše dojem jakýchsi hrubých štětců nebo malých rýžových košťat.

Před spáleništěm je na kůlu připevněna zrezivělá tabulka s nápisem, z něhož je čitelné jen slovo **zakázán!** a pod ním nečitelný podpis, podobný svazku klíčů.

Po stranách tabule visí několik spořitelných knížek.

Místnost, dříve plná forem, je teď úplně prázdná.

Jen od stropu visí na tenkém drátě torzní kyvadlo a pomalu se otáčí stále jedním směrem.

Drát je už nemožně zkroucen, ale kyvadlo se přece nezastavuje.

Již i strop se tahem drátu kroutí směrem pohybu kyvadla a také místnost se zkrucuje, takže zanedlouho je celý dům zkroucen jako ručník.

Za domem je zahrada, ohraničená polorozpadlým plotem.

V ní stojí americká houpačka a neznatelně, snad větrem, se kýve a vrže.

Na podlaze houpačky leží zamazaný talíř se zbytky jídla.

Jsou to kosti nějaké drůbeže.

Je slyšet svištivý zvuk přetržení drátu a prudkého narovnání pera.
Dům se v okamžiku rozvine a stojí tak jako dříve.

Ve světnici je opět, jako předtím, množství bábovkových forem.
Výdech naznačuje uspokojení s tím, že je zase všechno v pořádku.

Bábovky jsou však nyní neklidné.

Jakoby z přemíry bujnosti, vždy nejspodnější se s námahou prodere na povrch a s křápnutím zaujme místo nejvyšší.

A opět další nejspodnější se dere nahoru atd.

Rachot je skoro nesnesitelný.

Podívaná se stává stále nudnější, a tu se otevřou dveře domu, vyletí z nich několik kamenů, ozve se několik nadávek a dveře se opět rychle zavřou.

Tam, kde kameny dopadnou, vystříkne vysoko bláto, kterého je všade plno, ale neklesne zpět na zem, nýbrž vytvoří nehybné trychtýře, které neodpovídají počtu kamenů, se okamžitě rozrostou do nedohledna.

Náhle se temnota prudce změní v pronikavé sluneční osvětlení, zprvu oslňující.

Na místě trychtýřů sedí na suché zemi spousta světlovlasých dívek ve venkovských šatech.

Jejich upřený pohled a strnulý úsměv je dokonale pitomý.

Všechny pletou, aniž by se na svou práci podívaly.

Mimo jiné je znepokojující to, že celá krajina se v pravidelných, velmi pomalých intervalech stahuje a roztahuje jakoby byla z gumy, takže mezery mezi dívkami se neustále zvětšují nebo zmenšují.

V týchž intervalech vrže americká houpačka.

V okně světnice, v níž dříve byly bábovkové formy, je vidět psa, který s ohromující vytrvalostí stále vyskakuje po něčem, co není vidět.

Někde vzadu upadne jedné dívce klubko. Stále se kutálí a rozvinuje se, až se zastaví u jedné z dívek vpředu.

Ta je zvedne a hodí za sebe jiné, ale vlna se jí přitom zachytí kolem krku.

Dívka, která klubko chytila, hodí je dál, a další opět dál, atd.

Vlna se stále rozmotává a tak označuje cestu klubka od jedné dívky k druhé.

Poněvadž už není jasno, odkud se klubko přikutálelo, je házeno sem a tam.

Teď jsou již házena i jiná klubka, jejichž vlna se též rozmotává, takže těmito vlákny jsou nakonec všechny dívky navzájem spoutány.

Dívky, které jsou nyní zcela spolu spojeny vlnou, nemohou vykonávat tentýž pohyb, poněvadž krajina, v níž jsou, se roztahuje: zapleteny do vlněných vláken jsou nyní smýkány po zemi.

Když se však krajina naopak smršťuje, nic nepřekáží tomuto pohybu, aby vykonával svůj přirozený vliv na dívky, jež jsou jím k sobě přibližovány a jaksí strášány do velkého klubka.

A dívky, patřičně křičíce a snažíce se povstat a vyprostit se ze svých pout, jsou nakonec úplně zamotány v toto obrovské klubko.

Pes, který se zatím stále snažil uchopit to, co nebylo vidět, se toho konečně zmocní. Z huby mu kouká jen kousek zmuchlané modré látky a jakoby se bál, že mu to opět někdo vyrvе, oběhne několikrát zoufale světnici a pak, poněvadž mu nic jiného nezbyvá, vyrazí okno a vyskočí ven.

Běží jako bezhlavý kolem hromady dívek a několik vláken vlny se na něm zachytí.

Tím je okamžitě celé obrovské klubko, poskakujíc a činíc nejžalostnější dojem, jím vlečeno směrem, kde kdysi byly nádory s vidličkami, po nichž už není ani stopy.

Se vzdalujícím se křikem mizí pes s klubkem za obzorem.

Při poskocích klubka vypadlo z něj několik drátů na pletení, které drnčíce, chvíli poskakují na místě.

Když dívky zmizely, rozhostilo se nepříjemné ticho.

Za nastávajícího soumraku se krajina uklidnila.

Dům, z něhož před chvílí vyskočil pes, zatím nesmírně zestárl.

Tašky na střeše jsou skoro všechny spadlé nebo rozbité, takže skrze latě krovu, na nichž sedí spousta vrabců, je vidět v pozadí nebe.

Dveře, z nichž bylo házeno kamením, visí teď na jednom závěsu a občas se zakývají ve větru.

Téměř všechna okna jsou vytlučena, někde i s rámy, a omítka celého domu je skoro opadala.

Na mnoha místech je vidět holé zdivo.

Na kusu ještě zachovalé omítky je dětskou rukou namalována česající se postava dívky, a podtím je hůlkovým písmem napsáno: MOJE MARTA.

Nalevo od domu stojí hořící plynová lampa.

U domu, sedě na zemi a opřen zády o zeď, spí žebrák. Vedle leží jeho klobouk, obrácený vnitřkem vzhůru.

Jeho obličej je velký vlašský ořech bez skořápky.

Mezera mezi čtvrtkami jádra je napříč.

Ve spánku zakašle a z mezery mu vylítne hrst papírků, na něž se vrabci, sedící na střeše, okamžitě slétnou a sezobou je.

Žebrák se ve spánku sesune podél zdi dolů.

Vrabci se toho polekají, poplašeně vzlétnou, shrnou se okolo lampy, prorazí sklo, udusí plamen a zmizí v něm.

Žebrák, který se pádem probudil, se namáhavě zvedne, sebere klobouk a pomalu odchází, až zmizí v domě, narovnav a zavřev za sebou s hlukem dveře.

Jeho pohyby zřejmě naznačují, že by mu nebylo příjemné, kdyby někdo zvědavě nahlížel do tmavé chodby a dovnitř domu.

ILUMINACE

Ludvík Toman: 4 texty pro film

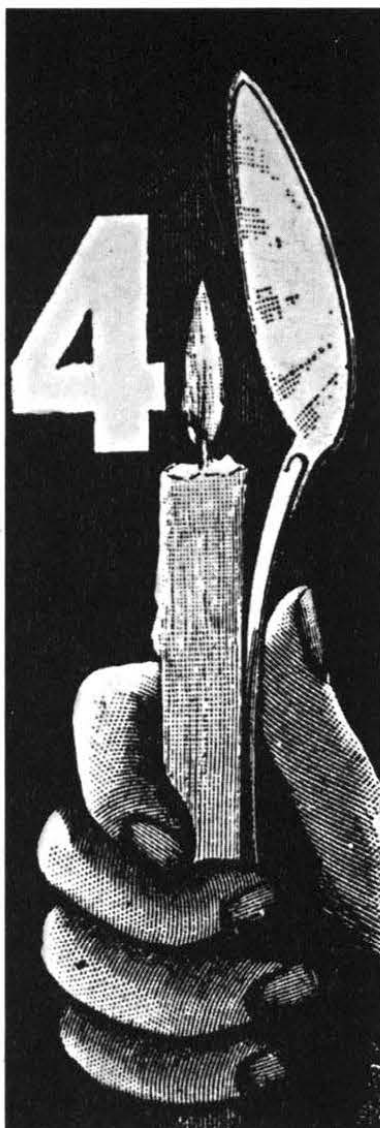
Je zase tma.

Opět doléhá zvuk velkoměsta.

Někde v dálce hučí letadlo.

Nedaleko zazní v jistých intervalech osm zvonivých, kovově doznívajících úderů.

A vše by se mohlo opakovat znovu. Není ovšem jisto, zda to bylo navlas podobné tomu, co se už stalo.

Dlouhá, šedivá, fádňá ulice.

Prší.

Dlažba je pokryta gramofonovými deskami.

Je slyšet jejich praskání, neboť ulicí pomalu projíždí mlékařský vůz, naložený bandaskami mléka.

Prásknutí biče, a hubený kůň zatáhne o něco prudčeji, ale stejně líně jako dříve.

Vozka, s typickou čepicí se štítkem a se značkou mlékárny s pitomou tváří a s očima obrácenými vzhůru, jde a klopýtá mechanicky podle vozu.

Z větší vzdálenosti vypadá jakoby cosi přezvykoval, ale při bližším pohledu je vidět a slyšet, že si něco povídá pro sebe.

Nesouvislá slova, která možno zaslechnout se stále opakují.

Zejména je opět a opět slyšet: To je den.

A po každém prásknutí bičem: Ta byla, ta ale byla!

Kůň jde stále lenivěji, ale také vozkovo práskání bičem je čím dál tím méně prudké, protože povoz i vozka pomalu měknou, jakoby byli z vosku.

Kola se pod tíhou vozu a nerovností ulice s deskami zplošťují, vůz se prohýbá, koni klesá hlava a jeho kopyta se rozšiřují.

Jeho nohy se prohýbají právě tak, jako nohy kočího, neboť již nesnášejí tíhu měknoucího těla.

Hluk přirozeně pozbývá intenzity: místo drčení konvic je slyšet tupější údery měkkých hmot o sebe.

Často se ozve křápnutí odpadnuvší desky, která se přilepila na kopyto, kolo nebo nohu. Déšť zvyšuje žalostný dojem.

Vůz, jehož kola jsou již úplně beztvará, se konečně zastaví a zhroutí.

Kůň však jde dál, za stále větších obtíží, neboť postraňky, za které vůz táhl, se prodlužují a po chvíli se měkce přetrhnou.

Teprve nyní, jakoby mu v tom byly dříve postraňky bránily, kůň padne pod tíhrou svého těla hlavou dopředu a změní se v téměř beztvárovou hromadu.

Vozka, který prodělává tytéž změny jako vůz a kůň, pokračuje dále několik kroků, až konečně, když chce prásknout bičem, který ovšem už dávno není pružný, ztrácí rovnováhu a rovněž upadne.

Poslední slova, která je možno již jen velmi těžce postihnout: Domnívali se, že mne připraví o možnost létat, když mně vezmou můj pokoj. Odletěl jsem, ale zbavil jsem se velké části svého pohodlí.

Jen oči vozky a oči koně jsou jediné, co nezměnilo svůj tvar.

Zatím co oči vozkovy se dívají stále upřeně a nepřičetně s úplným nezájmem vzhůru, oči koně, široce rozevřené, zoufale a nervózně rychle těkají sem, tam.

Z oka kočího, které se začíná kalit, vytryskne slza a teče po neforemné tváři asi tak, jako parafín rozpuštěný teplem svíčky, stékáje po ní postupně chladne.

(Tato slza je tedy značně odlišná od kapek deště, které utkvívají nebo stékají po vozkově tváři.)

Oči koně malátní a nabývajíce rosolovitého vzhledu, konečně se zastaví, beztvárné jako okolní partie hlavy.

Na ruce kočího, která drží směšný bič a změkkle leží natažena od jeho těla, začíná se objevovat slabá vyrážka.

Jednotlivé vrídky postupně rostou a zvětšují se, až po jisté chvíli je vidět, že nejde o vyrážku, nýbrž o červenofialová čísla 17 kalendářového typu.

Spíše než vrídkům podobají se tato čísla bradavicím.

Zvláště jedna sedmnáctka roste více než ostatní, takže postupně pokryje celý hřbet ruky a pohltní tak všechny ostatní sedmnáctky.

Její vrchní vrstva se odchlípne a větrem je válena po zemi, po gramofonových deskách a tvořícími se kalužemi.

(Stále prší.)

V jedné kaluži zůstane splihle ležet.

Ze sedmnáctky na ruce se odlepuje stále více dalších čísel.

Jsou též odnášena větrem, až pochvíli je všude plno zkroucených sedmnáctek, které víří i ve vzduchu.

Jako ze sna se ozve z pod trosky kočího: Mělo by se trochu uklidit... ale je toho příliš... mnoho... nikdo... neuhlídá... snad se nic neztratí... měl by... inventář... usnadnilo hlídání... pozor... okna se otvírají.

Zvedne se vítr, jakoby nastal průvan, který zvíří sedmnáctky tak, že vznikne téměř souvislá měnivá šedť.

Když se vše pomalu uklidní a oko počne opět rozeznávat jednotlivé části, lze spatřit sta a tisíce větších bílých ptáků, kteří vysoko ve vzduchu chaoticky krouží, jakoby nemohli nalézt svou podzimní cestu k jihu.

Proti nebi je zřetelně vidět roztažené brky jejich křídel.

Změř opět houstne a pomalu znehybňuje.

Když je konečně možno zase něco rozeznat, vidíme, že jde o tisíce lidí pozorovaných z výše, kteří nehybně a strnule hledí jedním směrem, kde ve frontě domů je otevřeno jediné okno.

Z dálky není vidět, proč se lidé tímto směrem a na toto okno dívají, a dříve než je možno se přiblížit, zvedne se opět prudký vítr, sebere klobouky z hlav zástupu a žene je v prudké změti vzduchem.

Při pohledu dolů tento dav není zástupem lidí, nýbrž jen množstvím prázdných obleků, které se nyní splihle a bezvládně povalují na zemi anebo jsou větrem zvedány do výše.

Proměna

Úsek zatáčky asfaltové silnice po níž jede velmi rychle skupina cyklistických závodníků.

Jsou pozorováni z mírného podhledu.

Pneumatiky jejich zadních kol i s dráty se stále odvinují, takže za každým jezdce zůstává dlouhý gumový had, z něhož trčí dráty, které se lehce kývají ve větru, jehož prudnost vzrůstá.

Dráty zvoní a drnčí o sebe.

Cyklisté přejedou, zůstanou jen jejich stopy.

Dráty se zvolna mění v pole klasů, které po chvíli začne hořet.

Hořící sláma praská a kouří.

Pneumatiky se žářem škvaří, přetrhávají se a svrašťují v shluky, které se nakonec v největším žáru roztaví a promění v zaprášené, těžké a nepokojné kapky rtuti.

Z dálky zaznívají do praskotu požáru vojenské povely.

Tyto povely a pohyby vojáků rozechvějí půdu, takže kuličky rtuti poskočí a spojují se ve větší kapky.

Asfalt silnice se žárem škvaří a svrašťuje, podélně puká a proměňuje se ve větší kus smrkové kůry odloupené ze stromu.

Šedavý, někde ještě žhoucí popel slámy se nyní podobá vláknům lyšejníku.

Kapky rtuti mizí ve štěrbinách kůry.

Pohled na kůru ze spodu: Vnitřní strana kůry je rozryta spoustou rozvětvujících se chodbiček červotočů.

Kuličky rtuti pomalu prosakují do těchto chodbiček.

Vnitřní strana kůry je za chvíli pokryta spoustou kapek jako stříbrným potem.

Povely a otřesy, které po nich následují, dávají těmto kuličkám sklouzat chodbičkami a v místech, kde se chodbičky stýkají, spojují se kuličky ve větší kapky.

Ve všech kapkách rtuti je vidět obraz temného pokoje.

Při pohledu zblízka je možno spatřit v prostoru za oknem větrem unášené části šatů.

Větší kapky rtuti svou vahou odpadávají na parketovou podlahu pokoje, kde se opět tříští v tisíce velmi jemných kapek.

Ediční poznámka

Při přípravě textu jsme postupovali v souladu s běžnými zásadami uvedenými v knize Editor a text (1971) a Textologie (1993). Upravovali jsme pouze pravopisnou podobu textu podle Pravidel českého pravopisu (1993), aniž bychom narušili autorův styl. Doplnili jsme chybějící interpunkci a opravili zřejmé tiskové chyby. Ilustrace Toyen byly reprodukovány z exempláře 4 textů pro film, který je uložen ve fondu Národní knihovny v Praze pod signaturou 54 K 21739. Tento exemplář má v tiráži vepsané číslo 68 jako pořadové číslo výtisku. Děkujeme Národní knihovně za laskavé poskytnutí předloh k reprodukci ilustrací Toyen.